

Húsfriðunarráðstefnan 1975:

Þjóðareinkenni að finnast meira til um verk hugans en handanna

— sagði dr. Kristján Eldjárn í ávarpi sínu

Umhverfismálaráð Reykjavíkur borgar, Arkitektafélag Íslands og Samband íslenskra sveitarfélaga gengust fyrir ráðstefnu um húsfriðun í Hátiðasal Háskóla Íslands dagana 22. og 23. nóvember s.l. Ráðstefnan var haldin í samvinnu við Sögufélagið.

A ráðstefnunni voru haldin 14 ávörp og framsöguerindi, og á eftir hverju þeirra var gefinn kostur á spurningum til framsögumanns, auk þess sem almennar umræður fóru fram í lok ráðstefnunnar. Ráðstefnuna sátu nær hundrað þátttakendur víðs vegar af landinu.

Birgir Ísleifur Gunnarsson, borgarstjóri í Reykjavík, setti ráðstefnuna, en síðan flutti dr. Kristján Eldjárn, forseti Íslands, ávarp. Meðal framsögumanna voru tveir norrænir sérfræðingar á sviði húsfriðunar, Vibeke Fischer Thomsen, arkitekt frá Kaupmannahöfn og Einar Hedén,

mælt, er í hærri metum en það, sem vel er gert. Íslendingar dýrka orðsins list um aðra hluti fram, og hefur það ef til vill valdið nokkru sinnuleysi um aðra mikilvæga þætti menningararfsins, svo sem merkilega húsalist og hýbýlamenningu þjóðarinnar. Húsamenningin er þó einn hinn nákomnasti lífsþáttur hvers einasta manns, svo sem eins og holdgróinn, hið jarðneska skjól þjóðarinnar frá kyni til kyns og um leið svigrúm og vettvangur fyrir sköpunarþörf og listgleði. Opna þurfi augu landsmanna fyrir því, að gamall húsakostur geti verið dýrmætur menningararfur, sem skýlt sé að hlúa að, eftir því sem efni standa til og föng séu á. Skynsamlegt sé að gera sér það ljóst, að hvorki einstök hús né bæjarhverfi verði nokkurn tíma vernduð án þess að það mæti andspyrnu úr einhverri átt. Forseti Íslands lauk máli sínu með því að

í þriðja lagi var rætt um friðun með þeim hætti að flytja hús af fyrri stað í safn eins og gert hefur verið í nokkrum mæli í Reykjavík með flutningi húsa í Árbæjar-safn. Slík húsaöfnun var talin hafa takmarkað gildi og aðeins eiga við í vissum tilvikum, þegar um væri að ræða sérstæð hús, sem ekki hefðu notagildi á upprunalegum stað eða ættu að geymast sem sýnishorn um gamlan húsbúnað almenningi til upplýsingar og fróðleiks.

Ennfremur var talið nauðsynlegt að taka tillit til eldri byggðar, þegar unnið er að skipulagi, þar sem byggð er fyrir.

HÚSAFRIÐUN
Í HÖFÐUBORGINNI

A ráðstefnunni var sérstaklega gerð grein fyrir varðveizlugildi gamalla húsa í Reykjavík. Skýrt

Frá setningu húsfriðunarráðstefnunnar, sem Umhverfismálaráð Reykjavíkur, Arkitektafélagið og Samband sveitarfélaga efndi til undir kjörordunum „Að fornu skal hyggja.“

arkitekt og borgarminjavörður í Stavanger. Birgir Thorlacius, ráðuneytisstjóri í menntamálaráðuneytinu, greindi frá aðdraganda þess, að Evrópuráðið helgaði árið 1975 húsfriðun. Þór Magnússon þjóðminjavörður gerði grein fyrir friðun húsa hér á landi; Björn Þorsteinsson sagnfræðingur fjallaði um skráningu húsa og minja; Páll Lindal borgarlögmaður um löggjöf um húsfriðun og Nanna Hermannsson, forstöðumaður Árbæjarsafns, um stefnur í verndu gamalla bygginga. Þorsteinn Gunnarsson arkitekt gerði grein fyrir verndun húsa í Reykjavík; Jón Páll Halldórsson, formaður stjórnar Bygðasafns Vestfjarða, skýrði frá verndun gamalla húsa á Ísafirði, og Guðrún Jónsdóttir, formaður Torfusamtakanna, skýrði frá starfi áhugamannasamtaka á þessu sviði. Hjörleifur Stefánsson arkitekt fjallaði um byggingar sem lestrarefni og Baldvin Halldórsson leikari sagði frá reynslu sinni af endurnýjun timburhúss.

HALLAÐ Á
HÚSAGERÐARLIST

Dr. Kristján Eldjárn, forseti Íslands, sagði í ávarpi sínu, að við mat manna á menningarverðmætum Íslendinga hefði til þessa verið hallað á húsagerðarlist. „Það er íslenzkt þjóðareinkenni að láta sér finnast meira til um verk hugans en handanna,“ sagði dr. Kristján Eldjárn. „Það, sem vel er

segja frá reynslu sinni í þessu efni: „Um öll þau hús, sem ég átti hlut að að taka á fornleifaskrá og gera við, gildir hið sama, að mótbáurur heyrðust, eftirtölur og jafnvel andúð. En þegar húsið var að gera við húsíð brást það aldrei að allir urðu ánægðir og stundum mest þeir, sem áður löttu mest. Þessi reynsla sem einnig má kalla lögmál, segir býsna mikið, bæði um mannlegt eðli og um gildi hinna gömlu húsa.“

ÞRÍJAR LEIÐIR
Í HÚSAVERND

A ráðstefnunni var gerður glöggur greinarmunur á þeim leiðum, sem til greina koma við verndun húsa:

Í fyrsta lagi friðun, sem staðfest er af ráðherra og þinglýst sem kvöð á hluteigandi húseign, sem þá má ekki breyta og ekki flytja úr stað né rífa nema með leyfi stjórnvalda.

Í öðru lagi varðveizla eða húsa-vernd, sem byggist á sameiginlegum vilja yfirvalda og eigenda að halda húsi vel við í upprunalegu horfi samhliða eðlilegri nýtingu. Slík húsa-vernd ryður sér til rúms erlendis og með nánú samstarfi húsráðenda og yfirvalda mætti glæðra gömul hús lífi og gefa þeim verðugt hlutverk í samtíð og framtíð. Slík samvinna var talin bezta leiðin til árangurs í þeirri viðleitni að gefa fortíðinni framtíð svo vitnað sé til kjörórða húsfriðunarárs Evrópuráðsins.

var frá könnun, sem gerð var í höfuðborginni á árunum 1968—1970 og helztu niðurstöðum hennar. Könnun þessi fól í sér rannsókn á aldri húsa og ástandi, ásamt tillögugerð um varðveizlu. Fram kom, að höfundar þessarar könnunar töldu sig bundna af þeim ramma, sem aðalskipulag Reykjavíkur 1962—1983 setti, m.a. að því er varðaði samgöngukerfi við miðbæinn, þar á meðal í og við Grjótaþorpið. Í könnun þessari voru sérstök svæði afmörkuð til friðunar og að lokum látið í té rökstutt mat á varðveizlugildi einstakra gatna og húsa. Alls var lagt til, að um 150 hús yrðu varðveitt á staðnum, 17 flutt í Árbæ en um 100 hús rannsókuð nánar. Í framhaldi þessarar könnunar hefur húsfriðunarnefnd friðlýst sex hús í Reykjavík: Alþingishúsið, Dómkirkjuna, stjórnarráðshúsið, Menntaskólann, Íþöku og Landsbókasafnið, en frestað hefur verið að taka ákvörðun um önnur hús og svæði, svo sem norðurenda Tjarnarinnar, hegningarhúsið við Skólavörðustíg og Bernhöftstorfuna. Aðrir þættir könnunarinnar eru til meðferðar hjá skipulagsnefnd og byggingarnefnd til frekari úrvinnslu og ákvörðunar-töku. Samhliða þeirri vinnu, sem nú er hafin við endurskoðun aðalskipulags Reykjavíkur var á ráðstefnunni talið eðlilegt, að endurskoðað verði mat á varðveizlugildi einstakra húsa og bæjarhverfa, og það samhæft almennt endurskoðun aðalskipulagsins.

MERKUR ÁFANGI
Í HÚSAFRIÐUN

Stofnun húsfriðunarsjóðs snemma á þessu ári var talin merkur áfangi og verðugt spor í tilefni húsfriðunarsins. Viðgerð og varðveizla gamalla húsa er mjög kostnaðarsöm og lítt viðráðanleg húseigendum og einstökum sveitarfélögum. Stuðningur hins opinbera væri því æskilegur, til dæmis með niðurfellingu fasteignaskatts til sveitarfélags, sé vernduðu húsi vel við haldið. Talið var æskilegt að stofnaður yrði nýr lánaflökkur í húsnæðislánakerfinu til endurbóta á húsnæði, sem talið er hafa varðveizlugildi. Talið var rétt að auka valdsvið húsfriðunarnefndar, sem starfar samkvæmt þjóðminjalögunum frá 1969, og að auka starfsfé hennar. Þá kom fram, að friðun verði ekki aðeins bundin við einstök tiltekin hús, heldur geti einnig náð til húsa-raða eða bæjarhverfa, svo

varðveita megi andblæ hinnar varðveittu byggðar í heild. Fram kom sú skoðun, að gera þyrfti þjóðminjalögin frá 1969 viðtækari, láta þau ná til fleiri fornminja, sem ástæða væri til að friðlýsa, og að lögbjóða þurfi nákvæma skráningu allra slíkra minja. Lagt var til, að stofnuð yrðu í hverjum landshluta embætti byggðaminjavarda, sem önnuðust eftirlit með menningarminjum, hver í sínum landshluta, en mestu varðaði þó, að hinn almenni borgari í landinu léti mál þetta meira til sín taka heldur en Framhald á bls. 13

28440

140 fm einbýlishús

í Mosfellssveit. Verð 11,5 milljónir.

Húseign

við Þinghóltsstræti verð 13 millj.

3ja herb. íbúð

við Silfurteig verð 8 millj.

3ja herb. 70 fm

íbúð við Lindargötu verð 4,3 millj.

5 herb. íbúð

við Freyjugötu verð 9,5 millj.

FASTEIGNASALAN

BANKASTRÆTI 6

Hús og eignir

sími 28440, kvöld- og

helgarsími 72525.

Opíð laugard. 2—5.

Iðnaðarhúsnæði

Strengjasteypuhús óreist um 1000 fm að stærð til sölu á kostnaðarverði. Góð kjör. Upplýsingar á skrifstofunni.

Fasteignasalan
Laugavegi 18^a
sími 17374

Sandgerði

Til sölu glæsilegt íbúðarhús við Suðurgötu. Á efri hæð er 160 fm vönduð íbúð og 3ja herb. íbúð á neðri hæð 70 fm innréttaður bílskúr fylgir.

Fasteignasala Vilhjálmss og Guðfinns,
Vatnsnesvegi 20, Keflavík,
símar 1263 og 2890.

SÍMAR 21150 - 21370

Til sölu m.a.:

Byggingarlóðir

í Kópavogi og í Mosfellssveit. Upplýsingar á skrifstofunni.

Á hornlóð í austurborginni

Steinhús með 3ja herb. íbúð á 1. hæð og 3ja herb. íbúð á 2. hæð. Ennfremur rishæð vinnupláss og bílskúr. Húsið er mikið endurbyggt og hentar til íbúðar og/eða atvinnurekstrar.

Skammt frá Hótel Holt

4ra herb. íbúð á 2. hæð í steinhúsi um 106 fm. Mikið endurnýjuð. Ný eldhúsinnetting. Ný teppi. Sérhita-veita. Góð lán. Laus strax.

Í austurbænum

3ja herb. góð íbúð í steinhúsi við Bergþórugötu. Íbúðin er á 1. hæð (yfir kjallara) um 80 fm. Ný teppi. Laus fljótlega. Góð kjör.

Ennfremur góðar 3ja herb. íbúðir við Grettisgötu og Njálsgötu.

Árbæjarhverfi

góð 4ra herb. íbúð óskast. Skipti möguleg á 2ja herb. úrvals íbúð í hverfinu.

Ennfremur óskast einbýlishús í Árbæjarhverfi.

Kópavogur

góð 4ra—5 herb. hæð óskast.

Ennfremur gott raðhús eða einbýlishús

NÝ SÖLUSKRÁ
HEIMSEND.

ALMENNA
FASTEIGNASALAN
LAUGAVEGI 49 SÍMAR 21150-21370